

Lectoratul de limba română din China

Petru APACHIȚEI*

Key-words: *Romanian, foreign language, evolution, actuality, methodology, skills*

Este de-a dreptul neașteptat și măgulitor ca, la peste opt mii de kilometri distanță de România, în China, la Beijing, să întâlnești o școală de românistică, în cadrul unui amplu sistem didactic universitar de însușire a limbilor străine. Uimirea nu ar fi atât de mare, într-o lume a globalizării, a călătoriilor și a schimburilor de tot felul, dacă nu s-ar întâmpla ca slujitorii acestei școli să nu fie români, ci oameni ai locului, profesori dedicați, autori de manuale, cursuri universitare și dicționare, utilizate cu succes în activitatea lor didactică.

Pentru a înțelege resorturile ce au pus în mișcare mecanismul, rațiunile aflate la baza inițierii și funcționării secției de limba română de la Beijing, prezentăm un istoric al universității și al lectoratului de limbă română din cadrul acesteia.

La puțin timp după înființarea Republicii Populare Chineze, la 1 octombrie 1949, noii lideri ai statului au realizat că țara lor trebuie să joace un rol important în lume. Ca să-l îndeplinească, erau indispensabili vorbitorii de limbi străine, ce urmau să fie formați în instituții de învățământ superior specializate.

Precursoarea Universității de Studii Străine din Beijing (USSB) a fost Școala de Limbi Străine din Yan'an¹, fondată în 1941. După proclamarea Republicii Populare Chineze, în 1949, Școala de Limbi Străine din Yan'an a fuzionat cu Școala de Afaceri Externe din Yan'an, pentru a deveni Institutul de Limbi Străine din Beijing. În 1959, Institutul de Limba Rusă din Beijing a fost asimilat de Institutul de Limbi Străine din Beijing. În 1994, Institutul și-a schimbat numele în Universitatea de Studii Străine din Beijing.

Ca o universitate foarte bine cotate, subordonată direct Ministerului Educației și Învățământului din China, Universitatea de Studii Străine din Beijing nu este doar cea mai veche, dar și una care oferă cele mai multe programe de învățare a limbilor străine în China. Ea servește ca centru național de cercetare în domeniul predării limbilor și literaturilor străine, în domeniul studiilor internaționale și ca centru de formare a personalului cunoscător de limbi străine, în special interpreți și traducători de înaltă calificare.

* Universitatea de Studii Străine din Beijing, China.

¹Yan'an este capitala administrativă a provinciei Shaanxi, situată în zona centrală a Chinei, și centrul Revoluției Comuniste Chineze dintre anii 1936–1948.

În toți acești ani, Universitatea de Studii Străine din Beijing a pregătit mai bine de 70.000 de absolvenți. Printre aceștia se numără aproximativ 380 de ambasadori, 600 de consilieri și 11 purtători de cuvânt guvernamentali. Universitatea de Studii Străine din Beijing este, prin urmare, motivată să spună: *În locul unde se înalță drapelul roșu cu cinci stele, acolo există absolvenți ai universității noastre.*

Se cunoaște faptul că, în ciuda distanței imense care desparte China de România și a deosebirilor în ceea ce privește suprafața teritorială, mărimea demografică, evenimentele care au marcat evoluția istorică, limba, mentalitățile, viziunea asupra lumii și a vieții, legăturile dintre cele două state au cunoscut momente surprinzătoare, de apropiere, de colaborare și sprijin reciproc, relații determinate de contextul politic și de viziunea de la acel moment a conducătorilor lor. Înființarea secției de limbă română este o expresie a acestor relații de colaborare pe termen lung dintre cele două țări prietene.

Lectoratul român din capitala Chinei a avut această titulatură doar în documentele ministerului ce a avut și are atribuții în domeniul învățământului românesc, indiferent de numele său oficial, schimbat de mai multe ori în ultimele decenii și în evidențele Institutului Limbii Române de la București. De la început, studiul instituționalizat al limbii române în China s-a făcut în cadrul unei secții de specialitate din cadrul actualei Universități de Studii Străine din Beijing (USSB).

De fapt, primii studenți chinezi de la specializarea limbă română și-au început – și finalizat ulterior – studiile la București din toamna anului 1950, pe baza unui acord de schimb de studenți, realizat la inițiativa premierului de atunci al Chinei, Zhou Enlai. Simultan cu tinerii chinezi sosiți în capitala României, ajungeau la Beijing și primii studenți români, din rândul cărora unii au ajuns sinologi de renume. Momentul trebuie consemnat, căci dintre primii cursanți chinezi ce au învățat limba română s-au recrutat și primii dascăli ce au predat limba lui Eminescu la Beijing.

Conform Acordului cultural româno-chinez, secția de limbă română s-a înființat în cadrul Institutului de Limbi Străine din Beijing, în luna septembrie a anului 1956. În același timp s-a înființat și secția de limbă chineză la Universitatea din București. La vremea aceea, Institutul de limbi străine din Beijing avea doar Facultatea de limbă engleză, Facultatea de limbă franceză, Facultatea de limbă germană și Facultatea de limbă spaniolă. Secția de limbă română funcționa pe lângă Facultatea de limbă franceză.

Pentru primele trei promoții, ciclul de studii a fost de cinci ani, apoi a devenit de patru ani. Fiecare serie era alcătuită din 10–20 de studenți.

Secția de limbă română, împreună cu cele de limbă cehă și limbă poloneză, s-au constituit, în 1959, în Facultatea de Română, Poloneză și Cehă. Prefacerile ulterioare au transformat această facultate în cea de limbi est-europene, devenită din anul 2007 (conform titlaturii oficiale) Școala de Limbi și Culturi Europene, respectiv un institut al studierii limbilor de mai mică circulație pe continentul european, înglobând actualmente 15 secții, dintre care una este cea de română. Limbile de mare circulație – franceză, spaniolă, portugheză, germană – se constituie în departamente distincte în cadrul universității.

Fiind unica de acest fel în China, secția noastră reprezintă leagănul de formare a specialiștilor în limba română, utili diverselor instituții și departamente centrale chinezești, care întrețin relații de cooperare cu România. De-a lungul celor aproape 58 de ani de existență, secția a asigurat fără întrerupere procesul de predare și învățare a limbii române pentru circa 20 de promoții, formând astfel mai bine de 200 de licențiați, 11 absolvenți de master și 3 doctori, iar cei mai mulți dintre acești absolvenți au ajuns astăzi cadre de bază care lucrează în diverse domenii din țară, mai ales la institute de stat cu afaceri externe, cum ar fi, de exemplu, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Culturii, Ministerul Comerțului Exterior, Ministerul Apărării Naționale, Academia de Științe Sociale, Agenția de presă Xinhua, Radio China Internațional etc. În ultimii ani, o parte dintre absolvenți se angajează la companii comerciale de import-export.

În prezent, Catedra de limba română poate acorda diplome de licență, de masterat și de doctorat. În anul universitar 2013-2014, la secția de limba română studiază 20 de studenți chinezi, 16 în anul al III-lea, 2 masteranzi în anul I și 2 masteranzi în anul al II-lea. O grupă nouă de studiu se înființează actualmente la fiecare doi ani, deci în anul universitar următor, începând cu toamna 2014, va fi constituită o nouă grupă de studenți, 24 la număr, așa cum s-a propus prin planul de școlarizare al facultății. Modalitatea de selectare a studenților este însă nefavorabilă nouă – situație generală pentru limbile de mică circulație –, în sensul că la secția de limba română ajung studenții care nu au fost admiși la secțiile de limbi cu arie mare de acoperire. În aceste condiții, constituie o provocare pentru noi să faci față unei relative lipse a motivației pentru învățare, deoarece doar câțiva dintre absolvenții secției de limbă română sunt selectați sau găsesc un loc de muncă la care să valorifice specializarea de pe diploma de licență. În momentul în care unul sau unii dintre ei reușesc să ocupe, în urma unui concurs, un astfel de loc de muncă, șansele celorlalți scad și, implicit, interesul lor pentru limba română. Considerăm, totuși, că este un fenomen normal, pentru că peste tot în lume sunt promovate competența, aptitudinile și competiția. Dacă ne gândim la studenții care au atins nivele superioare de performanță, acest lucru nu poate decât să ne ofere satisfacție și bucuria muncii împlinite. Dintre absolvenți, unul a fost ministru adjunct la Ministerul Afacerilor Externe (cel mai înalt rang la care a ajuns un absolvent al secției noastre, el fiind depășit doar de fostul președinte al Chinei, Jiang Zenmin, care și-a însușit limba română pe când lucra, ca inginer, în România), trei au fost ambasadori la București, unul a fost ambasador la Moscova, doi au fost ambasadori la Chișinău, unul a fost ambasador la Sofia, trei sunt profesori universitari, unul a fost cercetător științific la Academie, doi au fost ofițeri superiori în armată.

La nivelul catedrei de limba română activează în momentul de față 4 cadre didactice – 3 profesori chinezi și un lector român –, iar activitatea didactică propriu-zisă este dublată de cea de cercetare în domeniul limbii și literaturii române, iar rezultatele obținute în aceasta direcție sunt remarcabile. S-au tipărit mai bine de 10 manuale pentru studenții chinezi, care includ cursul practic, cursuri de gramatica limbii române, de literatură română, un ghid de conversație, audii și compoziție în limba română etc. Cea mai mare valoare pentru activitatea didactică o reprezintă publicarea, în anul 1996, a celor două dicționare: *Dicționarul chinez-român* și *Dicționarul român-chinez*, amândouă fiind instrumente de lucru indispensabile

tuturor celor care învață sau folosesc concomitent limbile chineză și română. Materiale de referință sunt și lucrările *Literatura română contemporană*, a profesorului Feng Zhichen, și *Raporturi literare chino-române*, scrisă de profesorul Ding Chao, ambii profesori la Catedra de limba română a Universității de Limbi Străine din Beijing. Cea din urmă lucrare reprezintă teza de doctorat a profesorului românolog Ding Chao. Autorul a realizat o periodizare a etapelor de evoluție, o investigare detaliată și o apreciere critică asupra acestor relații româno-chineze în domeniul literaturii, prezentând separat scriitori și opere, traducători și traduceri, versiuni, ediții și circulația lor, aspecte diverse ale traducerii și editării, precum și alte forme de schimburi literare între China și România. De altfel, profesorul universitar Ding Chao, fost decan al facultății și care deține actualmente funcția de director al Editurii Universității, este chiar primul deținător al titlului de doctor în limba română, conferit, în anul 2005, în cadrul USSB. Ulterior, au obținut același titlu aici și profesoara Pang Jiyang (în prezent șefa catedrei), și mai tânărul profesor Dong Xixiao.

Lectorul român este receptat ca o resursă didactică foarte importantă, care, pe lângă cursurile cu studenții, își asumă și sarcina de a revizui materialele ce urmează a fi editate, în sensul adaptării la cele mai noi forme de utilizare a limbii române contemporane, de a informa în legătură cu noile apariții editoriale de specialitate, de a consilia în vederea întocmirii bibliografiilor pentru lucrările de cercetare etc. Merită să amintim aici câteva nume de lectori români, proveniți atât din mediile universitare, dar și din licee de renume din țară, care, prin activitatea lor prestigioasă, au contribuit la bunul mers al lucrurilor și la perfecționarea permanentă a activității didactice de aici: Ion Diaconescu, de la Universitatea București, Ștefan Giosu, de la Universitatea Iași, specialist în dialectologie, George Sanda, de la Universitatea București, George Munteanu, de la Universitatea București, specialist eminescolog, Ion Vlad, de la Universitatea Cluj, critic literar, rector al Universității, Ion Popescu, de la un liceu bucureștean, director și inspector, Ilie Danilov, de la Universitatea din Iași, Ion Florică, director la un liceu din Sinaia, S. Niculescu, de la Liceul Tehnologic „Costin C. Kirițescu” din București. Se poate observa că mulți dintre profesorii români acceptați la post de către partea chineză provin din mediul preuniversitar, considerându-se că modul specific de lucru cu studenții chinezi este compatibil cu acest tip de experiență profesională.

Predarea limbilor străine în cadrul facultății noastre se realizează în mod diferit față de facultățile de filologie și de limbi moderne din România, în conformitate cu tradiția și viziunea specifică sistemului de învățământ chinezesc, dar și cu finalitățile propuse, acelea de a forma diplomați, traducători și interpreți, și nu profesori de limbi străine, care sunt pregătiți la facultățile cu profil pedagogic. Ca urmare, accentul se pune pe principiul funcțional, comunicativ-pragmatic al învățării, fără o teoretizare excesivă, iar studierea literaturii, a culturii și civilizației, deși nu lipsește din curriculum universitar, trece într-un plan secundar. Acest lucru se întâmplă și pentru că studenții pleacă în pregătirea lor de la nivelul zero, iar la sfârșitul celor patru ani ajung, mulți dintre ei, la un nivel bun și foarte bun de stăpânire a limbii, uneori până la subtilități semantice și chiar stilistice, uneori în detrimentul competenței culturale.

În ceea ce privește baza didactico-materială, sala de curs este dotată cu aparate de proiecție și sistem de sonorizare pentru audiții, iar catedra beneficiază de un fond de carte de peste 2000 de volume, majoritatea de dinainte de 1990, și de materiale pentru proiecții audio-video, multe dintre ele casete, devenite, e drept, nefuncționale. Un fond de carte românească deține și biblioteca universitară, redeschisă în acest an, după lucrări de renovare și de modernizare, cu aparatură la standardele actuale, și, de asemenea, Biblioteca Națională a Chinei, aflată nu departe de campusul universitar. Se impune o clasare tematică a cărților din dotarea catedrei, dar și o înnoire a fondului bibliografic, prin achiziții și donații – cele din urmă sporadice și selective la acest moment –, iar acestea sunt doar două dintre obiectivele prioritare asumate de lectorul român aici, pentru perioada următoare.

Schimbările de tineri au ca scop consolidarea relațiilor sino-române, asigurarea continuității acestei prietenii tradiționale, astfel încât ștafeta să fie transmisă din generație în generație, dar și o oportunitate oferită studenților de a profita de avantajele mediului socio-lingvistic și de contactele cu vorbitorii nativi. Fiecare dintre studenții chinezi ce studiază limba română la Universitatea de Studii Străine din Beijing beneficiază, în urma unui acord bilateral între ministerele educației din cele două țări, de un an de studiu în România. În vara anului 2013, ca urmare a demersurilor făcute de lectorul român și cu sprijinul consilierilor pe probleme educative din cele două Ambasade și a serviciului specializat din cadrul Ministerului Educației Naționale de la București, patru dintre studenții chinezi au urmat, timp de patru săptămâni, cursurile școlii de vară din Constanța, un prilej în plus de a-și întregi impresiile despre România. Pe de altă parte, tinerii români își manifestă din ce în ce mai des dorința de a studia limba chineză. Comunitatea studenților români în China numără 93 de membri, domeniile de studiu fiind dintre cele mai diverse (tehnic, economic, artistic). De asemenea, marile universități din România, atât de stat (București, Iași), cât și privat (Universitatea „Spiru Haret” și Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București) au înființat secții de limbă chineză și se bucură de suportul unui lector chinez. La Universitatea București, secția de limbă chineză funcționează în cadrul Facultății de Limbi Străine, Departamentul de limbi orientale, și beneficiază actualmente de expertiza avizată a doamnelor profesor dr. Florentina Vișan și Luminița Balan, două demne continuatoare ale activității remarcabile depuse de doamna profesoară Ileana Hoge-Velișcu, traducător și autor a nenumărate studii și articole privitoare la limba, cultura și civilizația chineză, întemeietoarea sinologiei în România.

Ca o recunoaștere a contribuției la promovarea limbii, a culturii și a civilizației românești în capitala „Imperiului din mijlocul lumii”, membrii catedrei de limba română de la Universitatea de Studii Străine sunt invitați permanenți, alături de studenții lor, la activitățile importante organizate la nivelul Ambasadei României. Evenimente precum Ziua Porților Deschise la Ambasada României din Beijing și Ziua Națională a României sunt adevărate sărbători ale românismului în plin spațiu geografic și cultural asiatic. În fiecare an, se întâlnesc aici deopotrivă români, chinezi și personalități oficiale de la alte ambasade vecine, moment de cunoaștere reciprocă și de întărire a relațiilor de prietenie ale României în lume. Studenții au astfel prilejul de a admira costume românești, scoarțe tradiționale, tablouri românești, de a asculta discursul Excelenței Sale, Doru-Romulus Costea,

ambasadorul României la Beijing, și de a degusta vinuri și produse culinare tradiționale românești. Momentele reprezintă pentru studenți tot atâtea contexte de comunicare în limba lui Eminescu, prilejuri de a-i cunoaște pe românii prezenți la Beijing și de a-și lărgi orizontul de cunoaștere privind cultura, civilizația și istoria poporului român. De altfel, studenții și-au făcut chiar prieteni printre tinerii români care studiază la Beijing, au comunicat în limba română cu jurnaliștii de la secția de limba română de la Radio China Internațional și au primit mesaje de încurajare și de apreciere din partea celor prezenți. De altfel, toți interlocutorii studenților chinezi au fost plăcut impresionați de nivelul lor bun de stăpânire a limbii române.

Desfășurându-și activitatea într-o instituție de învățământ cu o asemenea deschidere multi- și interculturală, lectorului străin îi revine și rolul de mesager al propriei culturi în plin spațiu de cultură asiatică. Astfel, La Universitatea de Studii Străine din Beijing, în cadrul proiectului „Dialoguri interculturale”, una dintre întâlniri a fost dedicată României. Sub genericul „România, astăzi...”, lectorul de limba română a realizat o prezentare amplă și cuprinzătoare a ceea ce reprezintă România în Europa și în lume, făcând referire la frumusețile naturale, istoria, tradițiile, valorile culturale și realizările notabile în diferite domenii ale artei românești, completând expunerea cu un număr apreciabil de materiale audio-video atractive și relevante. Cele 90 de minute alocate prezentării, în limba engleză, au fost urmate de un număr remarcabil de întrebări venite din partea audienței, câteva zeci de studenți și profesori chinezi, precum și lectori străini din cele 27 de țări europene, Statele Unite și Thailanda. A participat, în calitate de invitată, șefa catedrei de limba și literatura română, conf. dr. Pang Jiyang, iar moderatorul activității a fost doamna prof. Ke Jing, prodecanul Facultății de Limbi și Culturi Europene.

Prezentarea s-a bucurat de prezența jurnalistului Dan Tomozei, de la Radio China Internațional, care a evidențiat, într-un articol publicat pe site-ul radioului și pe blogul personal, oportunitatea și utilitatea momentului pentru cele două părți. De asemenea, jurnalistul a avut ocazia să îi cunoască pe o parte dintre studenți și a fost surprins de nivelul și corectitudinea cu care utilizează o limbă destul de puțin cunoscută, așa cum este limba română. Pentru că evenimentul a avut loc în proximitatea Sărbătorilor de Paște, iar prezentarea a inclus și tradiții legate de acest moment, celor prezenți le-au fost oferite ouă încondeiate.

Considerăm că secția de limba română are toate șansele să existe mult timp de acum încolo, ca o expresie a deschiderii spre lume pe care o manifestă China, țara cu cea mai mare populație din lume, cu o economie în plină dezvoltare și care tinde să devină cea mai mare putere economică a lumii².

² Multe dintre informațiile prezentate aici, mai ales dintre cele privind istoricul studierii limbii române la universitatea noastră, ne-au parvenit prin amabilitatea foștilor și actualilor colegi din catedra de limba română, cărora le mulțumim pe această cale.

Romanian Language Lectureship in China

Based on experiences from 2012 to present, as a lecturer in Romanian language, culture and civilization at Beijing Foreign Studies University, the author traces the history of the Romanian language Lectureship in China. He sketches the ancient and current profile of Romanian Department, the factors that determined the evolution of Romanian language study in China, encouraging aspects, but also the challenges that inevitably occur. In addition to the positive outlook of Romanian Section's evolution, the interest and good training of the Chinese teachers, appropriate equipment with technical means, beautiful and efficient work atmosphere, the author also refers to shortcomings, especially to the insufficient and outdated books found in Romanian, despite the efforts of staff Department to edit the practical courses, dictionaries and other teaching aids, highly useful and necessary. Missing are current linguistic studies and other academic papers, required especially for students in their final years, as the documentary sources for license and master's theses. The direct experience of the author is complemented by reflections, testimonies and information received from departmental colleagues, especially because some of them have directly experienced these changes as students, and several years later, as teachers. The author highlights the specific conditions existing at the Beijing Foreign Studies University, the specific approaches, which clearly distinguish the Romanian learning methodology as a foreign language by the modern languages teaching strategy in Romania or in other parts of the world. The differences are caused by the short time in which the students must form their linguistic competence. Because students starts from level zero, it is necessary to shift focus from the theoretical approaches to the communicative-pragmatic and functional aspect and sometimes consequently their miss integrative skills on Romanian culture and civilization, in the synchronic and diachronic perspective. The author, a Romanian lecturer and native speaker, is considered an important resource, trying to fill by the various strategies, the lack of direct contact with the socio-linguistic and cultural Romanian environment.